

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

GAGAVUZYA'DA RUS PROPAGANDASININ GÖLGESİNDE KİMLİK MÜCADELESİ

Violeta STRATAN İLBASMIŞ

Blog No: 15
05.08.2026

Violeta STRATAN İLBASMIŞ (*)

Gagavuz halkı, Türk kökenli ve Ortodoks Hristiyan inancına mensup bir topluluktur. XIX. yüzyılın başlarında, Balkanlar'dan gerçekleşen göçler ile Rus İmparatorluğu'nun 1812 yılında Besarabya'yı ilhak etmesinin ardından uygulamaya koyduğu iskân politikaları çerçevesinde Besarabya'nın güneyine yerleşmişlerdir.

Tarihsel gelişim süreci boyunca Gagavuz kimliği, Türk gelenekleri, Ortodoks inancı ve bu bölgeye farklı dönemlerde hâkim olan imparatorlukların etkilerinin kesişiminde şekillenmiştir.

Moldova Cumhuriyeti'nin güneyinde yer alan Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi, Doğu Avrupa'da kendine özgü bir özerklik modelidir. Gagavuz toplulukları Ukrayna'nın güneyinde ve Romanya'da da yaşamakla birlikte, bu etnik topluluğa toprak temelli özerklik statüsü tanıyan tek ülke, 1994 yılında kabul edilen Gagavuzya'nın (Gagauz Yeri) Özel Hukuki Statüsüne İlişkin Kanun ile Moldova Cumhuriyeti olmuştur.[1]. Bu model, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından yaşanan gerilimlerin barışçıl biçimde aşılmasına yönelik önemli bir siyasi uzlaşma örneği olarak değerlendirilebilir.[2]

Ancak paradoksal bir biçimde, özerklik statüsünün Gagavuzların tarihsel ve kültürel kimliğini güçlendirmesi beklenirken, bölge son yıllarda Rusya Federasyonu'nun en önemli enformasyon ve siyasi etki alanlarından birine dönüşmüştür. Günümüzde Rusya kaynaklı alıntılar yalnızca Moskova'nın jeopolitik çıkarlarını desteklemeyi amaçlamakla kalmamakta, Gagavuz kimliğinin Türk dünyasıyla olan tarihsel ve kültürel bağlarının geri

plana itilmesine de katkıda bulunmaktadır.

Gagavuzlar, Türk kökenli bir halktır ve Gagavuzca, Türk dillerinin Oğuz grubuna mensup olup Türkiye Türkçesine oldukça yakın bir Türk dilidir. Tarihçiler ve dilbilimciler, Ortodoks Hristiyan inancına mensup olmalarına rağmen Gagavuzların yüzyıllar boyunca Türk etno-dilsel kimliklerini koruduklarını ortaya koymuştur.

Gagavuzlar ile Anadolu coğrafyası arasındaki kültürel ilişkiler, modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan çok daha önceye uzanmaktadır. Bu ilişkiler, Moldova Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kazanmasının ardından daha da güçlenmiş ve kurumsal bir nitelik kazanmıştır.

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye, Gagavuz Özerk Bölgesi'nin en önemli dış ortaklarından biri hâline gelmiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), Gagavuz yerleşimlerinde okulların, hastanelerin, kültür kurumlarının ve kamu altyapısının yenilenmesi dâhil olmak üzere çok sayıda projeye destek sağlamıştır. Türk üniversiteleri Gagavuz gençlerine burs imkânları sunmuş, çok sayıda kültürel program ise Gagavuzcanın desteklenmesini ve bu dilin Türk halklarının ortak kültürel mirasıyla bağlarının güçlendirilmesini amaçlamıştır. Türk yetkililer de çeşitli vesilelerle Gagavuzya'nın Moldova Cumhuriyeti ile Türkiye arasında doğal bir köprü oluşturduğunu vurgulamışlardır. Ancak bu tarihsel ve kültürel bağlar, Sovyet döneminde başlatılan Ruslaştırma politikalarından derin biçimde etkilenmiştir.

1940 yılında Besarabya'nın Sovyetler Birliği tarafından ilhak edilmesinin ardından Sovyet makamları, sistematik bir dilsel ve kültürel dönüşüm politikasını uygulamaya koymuştur. Moldovalı araştırmacı Ştefan Bejanın çalışmalarında da vurguladığı üzere, Sovyet döneminde Rusça, yerel aydınlar, eğitim kurumları ve farklı etnik gruplar arasındaki iletişim açısından giderek daha önemli bir konuma gelmiştir.[3] Böylece Rusça; yönetimin, eğitimin ve toplumsal hareketliliğin temel aracı hâline gelmiştir. Gagavuzlar da giderek Sovyet merkezli bir enformasyon ortamının parçası hâline gelirken, Türkiye ile kültürel bağları uzun yıllar boyunca büyük ölçüde kesintiye uğramıştır. Bu dönemde Gagavuzca marjinalleştirilmiş, Latin alfabesinin yerini Kiril alfabesi almıştır. Kitle iletişim araçları, eğitim sistemi ve kültür kurumları Sovyet ideolojisinin hâkim olduğu bir çerçevede faaliyet gösterirken, Gagavuzların Türk dünyasıyla tarihsel bağlarına ilişkin anlatılar büyük ölçüde geri plana itilmiştir.

Ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Rusya'nın Gagauzya'daki enformasyon etkisinin sona ermesi anlamına gelmemiştir. Aksine, Rusça yayın yapan medya kuruluşları ve Rusya kaynaklı içerikler, bölgenin enformasyon ortamındaki etkisini büyük ölçüde korumuştur.

Günümüzde televizyon yayınları, Moskova'nın özerk bölgedeki kamuoyu algısını etkilemek için kullandığı başlıca araçlardan biri olmaya devam etmektedir. Uzun yıllar boyunca Pervıy Kanal, Rossiya 1, NTV, REN TV gibi kanalların yanı sıra Moldova Cumhuriyeti'nde yeniden yayımlanan diğer Rus kanalları da yerel görsel-işitsel medya alanına hâkim olmuştur. Bazı kanalların yayın lisanslarının askıya alınması ve Rusya kaynaklı haber programlarının yeniden yayımlanmasına getirilen sınırlamalara rağmen, Rusya Federasyonu'nda üretilen içerikler internet, video platformları, sosyal medya ve

Rusya'daki benzer anlatıları yeniden üreten veya bu anlatıları destekleyen materyalleri kullanan yerel kanallar aracılığıyla dolaşımını sürdürmektedir.

Son yıllarda yapılan araştırmalar, Gagauzya'da Rusça yayın yapan medyanın kullanımının son derece yaygın olduğunu göstermektedir. Örneğin, 2021 yılında yapılan bir araştırmaya göre bölge sakinlerinin yaklaşık yüzde 90'ı Rusça yayın yapan medya kuruluşlarından haber almakta, yüzde 62'si ise Rusça haber kaynaklarına güvendiğini belirtmektedir.[4] Bu medya tercihleri, bölgedeki jeopolitik yönelimlerin ve kimlik algısının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Rus propagandası tarafından sürekli olarak yayılan anlatılarda Rusya Federasyonu, Gagavuzların başlıca koruyucusu olarak sunulurken, Avrupa Birliği, Romanya ve kimi zaman Türkiye dahi özerk bölgenin asimilasyonunu veya yok edilmesini amaçlayan aktörler olarak tasvir edilmektedir. Paradoksal bir biçimde, Gagavuzların özgün Türk kimliği bu medya kaynakları tarafından nadiren öne çıkarılmaktadır. Bunun yerine, neredeyse tamamen Rus dili, Sovyet hafızası ve Kremlin'in Rus dünyası (Russkiy Mir) olarak tanımladığı yapıya aidiyet vurgulanmaktadır.

Kimlikte yaşanan bu dönüşüm, özerk bölgedeki seçim davranışlarında ve dile getirilen jeopolitik tercihlerde de açıkça gözlemlenmektedir.

Şubat 2014'te Gagavuzya'da düzenlenen danışma referandumunda katılımcıların yüzde 98'inden fazlası, Moldova Cumhuriyeti'nin Rusya Federasyonu tarafından desteklenen Gümrük Birliği'ne katılması yönünde ve Avrupa entegrasyonuna karşı oy kullanmıştır. Referandumun hukuki bir bağlayıcılığı bulunmamasına ve anayasal makamlar tarafından yasa dışı ilan edilmesine rağmen, ortaya çıkan sonuç Moskova'nın bölgede yürüttüğü bilgi ve etki kampanyalarının ne denli etkili olduğunu açıkça göstermiştir.

Aynı olgu, Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'ya karşı başlattığı geniş çaplı işgalin ardından da açık biçimde ortaya çıkmıştır. Avrupa devletlerinin büyük çoğunluğu askeri saldırıyı kınarken, Gagavuzya'da Kremlin'in söylemleriyle örtüşen, Ukrayna'yı savaşın sorumlusu olarak gösteren ya da çatışmanın asıl sorumlusunun Batı olduğunu öne süren söylemler yayılmaya devam etmiştir. Bu mesajlar hem televizyon ve internet aracılığıyla hem de bazı yerel siyasi aktörler tarafından geniş kitlelere ulaştırılmıştır.

Ortaya çıkan tablo dikkat çekici bir paradoksa işaret etmektedir: Türk dili ve kültürel mirasıyla güçlü bağları bulunan bir toplulukta, siyasi ve jeopolitik aidiyetin giderek Rusya merkezli bir çerçevede tanımlanması, Gagavuz kimliğinin farklı unsurları arasındaki dengenin nasıl değiştiği sorusunu gündeme getirmektedir.

Gerçekte ise ne Rus İmparatorluğu, ne Sovyetler Birliği ne de Rusya Federasyonu, Gagavuzlara bugün Moldova Cumhuriyeti'nde sahip oldukları özerkliğe benzer bir statü tanımıştır. Sovyet döneminde Gagavuzya herhangi bir idari özerklikten yararlanmamış, Gagavuz dili ve kültürü ise genel Ruslaştırma politikasına tabi kılınmıştır. Günümüzdeki özerklik, Moskova'nın bir girişiminin değil, Moldova Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesinin ardından ülke yetkililerinin gerçekleştirdiği siyasi uzlaşının bir sonucudur.

Bu nedenle, Gagavuzlara çağdaş tarihleri boyunca sahip oldukları en kapsamlı özerklik

statüsünü tanıyan devlete rağmen bugün, bu topluluğun tarihsel ve kültürel kökleriyle olan bağlarını zayıflatan yoğun bir dış enformasyon etkisiyle karşı karşıya bulunması dikkat çekici bir paradoks oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin ve Kişinev'deki merkezi yönetimin Gagauzya'daki enformasyon ortamına daha fazla önem vermesi giderek daha gerekli hâle gelmektedir.

Ankara'nın bugüne kadar altyapı, eğitim ve bölgesel kalkınma alanlarında sağladığı destek kuşkusuz büyük önem taşımaktadır. Ancak Rusya kaynaklı anlatıların güçlü olduğu bir enformasyon ortamında bu çabaların tek başına yeterli olması beklenemez. Gagavuz dilinde güçlü ve sürdürülebilir bir medya varlığı oluşturulmadığı takdirde, Türk dünyasıyla paylaşılan ortak tarihî ve kültürel değerlerin kamusal alandaki görünürlüğünün azalması riski bulunmaktadır.

Moldova Cumhuriyeti ile Türkiye arasında geliştirilecek ortak bir strateji, Gagavuz Özerk Bölgesi'ne yönelik çağdaş medya platformlarının oluşturulmasını, akademik ve kültürel değişim programlarının genişletilmesini, Türk halklarının ortak tarihine ilişkin görsel-işitsel içeriklerin üretilmesini, bağımsız yerel gazeteciliğin desteklenmesini ve Gagavuzcanın dijital alanda daha görünür hâle getirilmesini içerebilir. Bunun kadar önemli bir diğer husus ise, vatandaşların çoğulcu ve doğrulanmış bilgilere erişimini sağlamak amacıyla mevcut bilgi kaynaklarının çeşitlendirilmesidir.

Gagavuz kimliğinin geleceği yalnızca geleneklerin korunmasına ya da kültürel projelerin finansmanına bağlı değildir. Aynı ölçüde, yeni nesillerin yetiştiği/etkilendiği enformasyon ortamına da bağlıdır. Rusya merkezli anlatıların bilgi ortamındaki ağırlığı devam ettiği takdirde, Gagavuzların Türk dünyasıyla olan tarihsel ve kültürel bağlarının kamusal alandaki görünürlüğünün daha da zayıflaması ve Sovyet/Rusya merkezli tarih anlatısının kimliğin diğer unsurları üzerindeki ağırlığının artması riski bulunmaktadır.

Gagavuzların kültürel mirasının korunması, yalnızca Moldova Cumhuriyeti'nin kendi özerk bölgesine karşı sorumluluğu değil, aynı zamanda Türkiye'nin ve tüm Türk dünyasının ortak çıkarıdır. Enformasyon alanında hızlı ve eşgüdümlü adımlar atılmadığı takdirde, bu topluluğun tarihsel kimliğinin aşınma süreci geri döndürülemez bir noktaya ulaşabilir.

(*) Dr. Öğretim Görevlisi, Moldova Devlet Üniversitesi Gazetecilik ve İletişim Bilimleri Fakültesi

**Görsel: Kırım Haber Ajansı*

---

[1] Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) (23 Aralık 1994 tarih ve 344-XIII sayılı Gagauzya'nın Özel Hukuki Statüsü Hakkında Kanun) https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=86681&lang=ro

[2] Charles King, "Minorities Policy in the Post-Soviet Republics: The Case of the Gagauzi", *Ethnic and Racial Studies*, 1997 https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01419870.1997.9993987

[3] Bejan, Ștefan. Găgăuzii. Origini, evoluție și așezarea în sudul Basarabiei. (Gagauzlar: Kökenleri, Gelişimleri ve Güney Besarabya'ya Yerleşimleri) Chișinău: ARC, 2022, s. 214

[4] Garciu, Piotr. Russian Propaganda Dominates Moldovas Gagauzia, https://iwpr.net/global-voices/russian-propaganda-dominates-moldovas-gagauzia

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: İLBASMIŞ, Violeta STRATAN. 2026. "GAGAVUZYA'DA RUS PROPAGANDASININ GÖLGESİNDE KİMLİK MÜCADELESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2026 / 15. Ağustos 05. Erişim Kasım 16, 2026. https://avimbulten.org/Blog/GAGAVUZYA-DA-RUS-PROPAGANDASININ-GOLGESINDE-KIMLIK-MUCADELESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır